

УДК 338.482.22

В. В. Баєв,

к. е. н., професор кафедри організації туристичної діяльності,
Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

V. Baev,

PhD in Economics, Professor of the Department of tourism,
Interregional Academy of personnel management, Kyiv

MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL TOURISM IN UKRAINE

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку медичного туризму в світі та перспективи його розвитку в Україні. Проведений аналіз свідчить, що медичний туризм породив нову концепцію на межі сучасної охорони здоров'я та туризму. Україна має високий потенціал медичних, оздоровчих і рекреаційних ресурсів, конкурентні переваги за ціновими параметрами, може стати одним із світових лідерів з медичного в'їзного туризму.

Analyzed current trends in the development of medical tourism in the world and perspectives of its development in Ukraine. The analysis shows that medical tourism has created a new concept on the verge of modern health care and tourism. Ukraine has a high potential for health, Wellness and recreational resources, competitive advantage on price parameters, can become one of the world leaders in medical tourism.

Ключові слова: медичний туризм, ринок медичного туризму, перспективи розвитку.

Key words: medical tourism, the medical tourism market, prospects of development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Останні 10 років характеризуються формуванням світової індустрії медичного туризму. Висока вартість медобслуговування в розвинених країнах світу стала серйозною проблемою не тільки для пацієнтів, але і для їх роботодавців, соціальних фондів, страхових систем і держав. Зростання вартості лікування в розвинених країнах стимулює попит на якісне лікування за низькими цінами, що в умовах жорсткої конкуренції на туристичному ринку, може дати новий поштовх підприємствам туристичного бізнесу України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз наукових досліджень Кифяка В.Ф., Коваль О., Малімона В.С., Stolley К. та ін. свідчить про суттєві проблеми щодо розвитку медичного туризму в світі та перспективи його розвитку в Україні, який навіть у часи фінансової кризи розвивається і чинить все більший вплив на національні системи охорони здоров'я, туризму і діяльність страхових компаній.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є проведення дослідження сучасних тенденцій розвитку медичного туризму в світі та перспективи його розвитку в Україні. Досягнення цієї мети зумовило необхідність вирішення наступних задач: визна-

чити напрями медичного туризму, проаналізувати економічну складову розвитку мед. туризму, означити складові для розвитку медичного туризму в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економіка більшості країн світу характеризується розвитком сфери послуг, у якій важливе місце належить туризму. Очевидними є тенденції відокремлення від класичного туризму нових, найрізноманітніших альтернативних видів, зосередженість на яких дозволяє підвищувати дохідність туристичних послуг та, відповідно, вихід на нові ринки.

Одним із новітніх форм туризму, який акумулює значний соціально-економічний потенціал, є медичний. Він виконує низку функцій, серед яких першочергово слід відзначити виконання важливої соціальної функції з лікування та профілактики захворювань населення. Крім того, медичний туризм слід розглядати з позиції реалізації ним економічної функції, адже ця сфера є значним бюджетоутворюючим джерелом не тільки для окремих регіонів, проте є суттєвим внеском до бюджету окремих країн [2].

За прогнозами Всесвітньої організації охорони здоров'я, до 2022 року туризм і охорона здоров'я спільно стануть однією з визначальних світових галузей. Світова індустрія медичного туризму в 2012 році акумулювала близько

\$ 400 млрд, і передбачається, що в 2015 року обсяг ринку зросте до \$ 500 млрд [9].

Додатковим фактором успіху медичного туризму в Європейському Союзі і на Близькому Сході є неможливість оперативного отримання якісної медичної допомоги на батьківщині. Планові процедури та операції часто доводиться чекати місяцями. Зрозуміло, що пацієнти воліють виїхати туди, де лікування можна отримати максимально швидко. В низці країн якісної медичної допомоги не існує зовсім, тому медичний туризм стає єдиним виходом.

Інша тенденція — це потік пацієнтів з більш бідних країн з невисоким рівнем розвитку медицини (наприклад, країн СНД). Для них поїздка на лікування в країни з традиційно високорозвиненою і сучасною медициною — єдина надія на постановку об'єктивного діагнозу і шанс на одужання. Найбільшим попитом користується медична допомога у таких лікарських спеціальностей, як онкологія, кардіохірургія, ортопедія, нейрохірургія в Німеччині, Ізраїлі, Швейцарії, Австрії, Франції.

Нарешті, самий великий потік клієнтів медичного туризму у всіх напрямках пов'язаний з оздоровленням на курортах, лікуванням у стоматолога і проведенням пластичних операцій. Вже склалася практика поєднання відпочинку з отриманням медичних послуг. Медичний туризм це прибутковий бізнес, який постійно поповнюється новими гравцями, що просувають свої послуги в умовах жорсткої конкуренції за рахунок комплексного сервісу та орієнтації на масового споживача.

Головними напрямками розвитку медичного туризму в світі є США, Німеччина, Туреччина, Індія, Таїланд, а також Канада, Мексика, Коста-Ріка, Великобританія, Франція, Іспанія, Йорданія, Дубай, Малайзія, Сінгапур, Японія, Корея, Філіппіни, ПАР. Тільки з США в 2012 році з метою отримання медичної допомоги за кордоном виїхали за межі країни понад 2,7 млн громадян. Головні прибутки від медичного туризму сьогодні отримують США, Німеччина, Туреччина, Індія і Таїланд [6].

Зокрема Туреччина, один з найуспішніших гравців світового ринку медичного туризму, в 2012 році прийняла 617 тисяч медичних туристів, заробивши на них \$ 4,2 млрд. До 2015 року країна планує збільшити потік медтуризму до 1 млн осіб, а доходи — до \$ 10 млрд.

Наприклад в Індії ціни на медичні послуги на 65—85 % нижче, ніж у США. За прогнозами Deloitte Center for Health Solutions (США), число американців, що бажають лікуватися за кордоном, найближчим часом буде зростати і

збільшиться в середньому у 8 разів (з 750 тисяч до 6 мільйонів) [9].

Згідно з опитуваннями громадської думки, близько 200 тисяч жителів Великобританії планують в 2014 році відправитися на лікування в Індію.

Міжнародний госпіталь "Bumrungrad" (Таїланд) щорічно обслуговує до 400 тисяч медичних туристів з 160 країн світу. В структурі госпіталю 25 відділень на 554 стаціонарних місць. У штаті госпіталю працюють 945 лікарів різних спеціалізацій.

Основною причиною розвитку медичного туризму є різниця в цінах, при однаковій якості, на медичну допомогу в різних країнах світу. Наприклад аортокоронарне шунтування в Бангкоку коштує 12 тисяч доларів, у США — 100 — 200 тисяч. Лазерна корекція зору — 730 доларів, у США — 3,7 тисяч. В Делі за базове обстеження (аналіз крові, ЕКГ, рентгенографія грудної клітки, УЗД черевної порожнини) потрібно заплатити 84 долара. У Великобританії — 600 [1].

Весь азіатський регіон у даний час вже приймає 2,3 мільйона медичних туристів на рік: Таїланд — понад 600 тисяч, Індія — 150 тисяч, Малайзія — 120 тисяч. Тільки Сінгапур, починаючи з 2010 року, приймає близько 1 мільйона туристів на рік [3].

У 2012 році державна скарбниця цих країн поповниться на 4,4 мільярда доларів тільки за рахунок доходів від медичного туризму.

Окремим видом медичного туризму є стоматологічна допомога. Різниця у вартості стоматологічних послуг в різних країнах суттєва. Протезування восьми зубних коронок в Будапешті коштує 4,3 тисячі доларів (з них 2,9 тисяч — робота дантиста). У США вартість аналогічних послуг становить 11 тис. доларів.

У деяких країнах, наприклад, Чехії, Швейцарії, Німеччині — прийом пацієнтів з інших країн поставлено на потік, навіть попри те, що лікування в них для іноземців коштує набагато дорожче. В країнах ЄС, скажімо, найдорожча операція обійдеться приблизно в 15 тисяч євро.

Близько 100 мільярдів доларів, вважають експерти, щорічно витрачається на лікування за кордоном [7].

Медичний туризм продовжує глобалізуватися і стрімко набирати обертів. У провідних країнах світу з високим рівнем медицини прибуток від в'їзного оздоровчого та лікувального туризму вимірюється сотнями мільйонів доларів щорічно і вносить вагомий вклад у поповнення бюджету країни. В останні роки медичний туризм, включаючи як лікування, так і діаг-

ностику та реабілітацію, становить близько 2% світового ВВП.

Понад 50 країн в рамках розвитку своїх економік прийняли національні програми з медичного туризму. Такі країни, як Німеччина, Ізраїль, Туреччина, Індія, Сінгапур, Таїланд інвестують мільйони у розвиток медичної інфраструктури, будівництво комфортабельних клінік з кращим устаткуванням та інноваційними технологіями для надання високоякісного лікування. Фахівці цих установ регулярно проходять навчання та стажування в кращих світових медичних університетах. Лікарі клінік, які приймають іноземних пацієнтів на лікування, володіють кількома мовами. Вивчення мов у багатьох країнах входить в обов'язкову підготовку середнього та вищого медичного персоналу. Багато клінік сертифіковані за стандартами JCI [4; 7].

На цей час вже сформувався глобальний ринок медичних послуг зі своєю інфраструктурою (медичним менеджментом, акредитаційними органами, агентствами медичного туризму та туроператорами, фахівцями у сфері медичних подорожей). Навіть за умов фінансової кризи медичний туризм розвивається і чинить все більший вплив на національні системи охорони здоров'я і діяльність страхових компаній, які все частіше воліють оплачувати лікування клієнтів в зарубіжних клініках. В умовах глобальної економічної конкуренції феномен медичного туризму змушує медицину розвиватися шаленими темпами за рахунок сучасних технологій та поліпшення якості обслуговування пацієнтів.

Медичний туризм — відносно новий напрям в індустрії туризму і охорони здоров'я нашої країни. Вітчизняні агентства з надання послуг медтуризму працюють не більше 4—5 років і пропонують три види послуг у цій сфері: діагностичного, оздоровчого та власне лікувального характеру. Але, незважаючи на такий короткий час існування цього явища, вже зараз цілком впевнено можна говорити про його перспективність: медтуризм набирає обертів у напрямку з України в інші країни, так і з-за кордону в Україну.

Динаміка розвитку медтуризму в Україні та країнах СНД не менш вражає. У 2013 році на лікування та оздоровлення виїжджало більше 1 мільйона пацієнтів з СНД, у тому числі близько 200 тисяч українців [3].

В останні 5 років пацієнти виїжджали за кордон за такими медичними показаннями: лікування дихальних шляхів, шкіри, серця, нирок, печінки, лікування розриву м'язів, обсте-

ження, пластичні операції. Крім того, причиною виїзду за кордон можуть бути [8]:

- постановка діагнозу в складних клінічних випадках;
- потреба в унікальних технологіях лікування, наприклад, трансплантації органів;
- високоякісні медичні технології, які поки що відсутні в нашій країні;
- рідкісні медичні процедури, які не надаються в Україні; необхідність консультації і лікування у висококласного спеціаліста.

Нарешті, вже досить широко поширений виїзної оздоровчий туризм, що поєднується з індустрією нових вражень.

За статистикою, основні потоки виїзного медичного туризму з України спрямовані в Ізраїль, Туреччину, США, Таїланд, Німеччину, Угорщину, Австрію, Чехію і Словаччину. Проте останнім часом серйозну конкуренцію їм почали складати клініки нових країн: Індії, Бразилії, Болівії, Коста-Ріки, ПАР.

З іншого боку, Україна сама стає вкрай перспективним ринком для виїзного медичного і оздоровчого туризму. Наша країна має репутацію постачальника медичних послуг з хорошим співвідношенням ціна-якість: вартість послуг в українських клініках набагато нижче. У першу чергу це відноситься до послуг стоматології, МРТ-діагностики. Багато туристів цілеспрямовано приїжджають в Україну в пошуках унікальних видів лікування, наприклад, стовбуровими клітинами. В останні роки збільшується попит іноземних громадян на послуги в українських репродуктивних клініках.

Всесвітня асоціація медичного туризму (ГНТС) вважає, що Україна є дуже привабливою для іноземних інвесторів та пропонує допомогу в інвестуванні закладів охорони здоров'я та реформуванні галузі [3].

Варто відзначити, що українські клініки стрімко заробляють популярність на ринку світового медичного туризму завдяки поєднанню доступних цін та високої якості своїх послуг. Експерти підкреслюють, що вартість українських медичних послуг є значно меншою, ніж аналогічних у розвинених країнах, при цьому не поступаються їм у якості та рівні комфорту в багатьох зарубіжних клініках [5]. Крім того, в очах іноземців важливою перевагою для лікування в Україні є відсутність черг на лікування та надання медичних послуг, що дозволяє іноземним пацієнтам отримати своєчасну допомогу в повному розмірі. Розвитку мед.туризму сприяє достатній розвиток медичного сервісу, координаційних супровідних послуг, а також англомовний персонал.

В Україні існує ряд багатопрофільних лікарень, які потребують інвестицій для повноцінного функціонування, наприклад, Охматдит. Також необхідне створення спеціалізованого центру з трансплантації кісткового мозку, реалізація якого дозволить суттєво економити державні кошти на лікування таких пацієнтів за кордоном та є доволі привабливим бізнес-проектом для залучення пацієнтів із інших країн. І подібних проектів для фахової співпраці в Україні достатньо, оскільки політика нового українського уряду полягає у широкому залученні інвестицій, відкритості до співпраці з закордонними партнерами та прозорості усіх процедур.

ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Медичний туризм породив нову концепцію на межі сучасної охорони здоров'я та туризму. Не маючи можливості вирішити медичну проблему в своїй країні, пацієнт вибирає країну, лікаря і клініку, де йому можуть запропонувати найсучасніше обстеження і лікування. Україна із своїм високим потенціалом медичних, оздоровчих і рекреаційних ресурсів, конкурентних переваг за цінovими параметрами, може стати одним із світових лідерів з медичного в'їзного туризму. Розвиток медичного туризму генерує значний мультиплікативний ефект для економіки та може внести вагомий вклад у поповненні бюджету країни.

Література:

1. Коваль О. Медичний туризм: відпочинок чи лікування? Новітні аспекти / О. Коваль [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tourinform.org.ua/medychnyj-turyzm-vidpochynok-chy-likuvannya-novitni-aspekty-2>
2. Малімон В.С. Формування та розвиток регіональних ринків медичного туризму в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.05 "Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка" / В.С.Малімон. — Луцьк, 2013. — 20 с.
3. Медицинский туризм Рейтинги и обзоры // Лечение за рубежом Price Watch 2009" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.medicare-4u.com/ru/medical-tourism/>
4. Медицинские и правовые аспекты развития репродуктивной медицины в Украине под призмой медицинского туризма. Редакторская статья // Репродуктивная эндокринология. — 2013. — № 5(13). — С. 118—121.
5. Українська Асоціація Медичного Туризму (УАМТ)/Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uamt.org.ua/UA/deyatelnost-uk/novini.html>

6. Українська асоціація міжнародного туризму / Сайт УАМТ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uamt.org.ua>

7. Association of Travel Insurance Intermediaries / Сайт асоціації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.atii.co.uk>

8. Ukraine's Medical Tourism Boom [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.medicare-4u.com/ru/news/makeover-or-internal-overhaul-ukraines-medical-tourism-boom.html>

9. World Tourism Organization UNWTO [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www2.unwto.org/news/2012-12-06/request-expression-interest-etcunwto-study-health-and-medical-tourism>

References:

1. Koval', O. (2014), "Medical tourism: rest or treatment? New aspects", available at: <http://tourinform.org.ua/medychnyj-turyzm-vidpochynok-chy-likuvannya-novitni-aspekty-2> (Accessed 10 March 2015).
2. Malimon, V.S. (2013), "Formation and development of regional markets medical tourism in Ukraine", Ph.D. Thesis, Economy, Luts'k, Ukraine.
3. MediCare4U (2015), "Medical tourism", available at: <http://www.medicare-4u.com/ru/medical-tourism/> (Accessed 10 March 2015).
4. Reproduktyvnaia endokrynolohyia (2013), "Medical and legal aspects of reproductive medicine in Ukraine under the prism of medical tourism", Reproduktyvnaia endokrynolohyia, vol. 5 (13), pp. 118—121.
5. Ukrainian Association of Medical Tourism (2015), "News", available at: <http://uamt.org.ua/UA/deyatelnost-uk/novini.html> (Accessed 10 March 2015).
6. Ukrainian Association of Medical Tourism (2015), available at: <http://www.uamt.org.ua> (Accessed 10 March 2015).
7. Association of Travel Insurance Intermediaries (2015), available at: <http://www.atii.co.uk> (Accessed 10 March 2015).
8. MediCare4U (2015), "Ukraine`s Medical Tourism Boom", available at: <http://www.medicare-4u.com/ru/news/makeover-or-internal-overhaul-ukraines-medical-tourism-boom.html> (Accessed 10 March 2015).
9. World Tourism Organization UNWTO (2015), available at: <http://www2.unwto.org/news/2012-12-06/request-expression-interest-etcunwto-study-health-and-medical-tourism> (Accessed 10 March 2015).

Стаття надійшла до редакції 16.03.2015 р.